

PEP

Gids voor de Docent

• **Entreprenasium** •

Inleiding

<i>Inleiding</i>	2
<i>Doelen</i>	10
<i>Middelen</i>	16
<i>Invoering</i>	20
<i>Uitvoering</i>	24

Het entreprenasium is een school voor entrepreneurs.

ENTREPRENASIUM

Een entrepreneur is iemand die ondernemend gedrag en ondernemerschap inzet voor een meerwaarde voor zichzelf en zijn omgeving. In de visie van het entreprenasium is de persoonlijke ontwikkeling van een entrepreneur bepalend voor zijn maatschappelijke waarde. De missie is daarom om elke entrepreneur, tijdens zijn gehele schoolloopbaan, passende begeleiding aan te bieden. Het doel is entreprenasia met een regionale spreiding op te richten, zodat iedere

entrepreneur, waar dan ook, kan deelnemen. De strategie om dit doel te bereiken is het projectmatig ontwikkelen van entreprenasia op bestaande scholen.

DOCENT Het PEP-team is verantwoordelijk voor het promoten en produceren van een entreprenasium op een school. Deze gids helpt de docenten van dat team, de intrapreneurs, bij deze taak. **Scholing** helpt een PEP-team bij het zetten van de benodigde **ontwikkelstappen**. De organisator **initieert** deze scholing (fase meedoen), tot de teamleden hun ontwikkeling verder zelf op zich nemen (fase nadoen).

Een interview met Sander Schelwald, lid van het PEP-team dat het entreprenasium aan het Hondsrug College te Emmen promoot en produceert.

Interview

ACHTERGROND Sander Schelwald, dat ben ik! Iemand die altijd op zoek is naar een uitdaging en daarbij graag de grenzen opzoekt. Ik kom uit Zwolle en deed eerst de mavo omdat ik te lui was voor de havo. Mijn school gaf me geen enkele uitdaging en dat maakte dat ik de havo pas in twee examens en 4 extra jaren haalde. Die verveling zette zich voort toen ik in het leger ging. Na HEAO communicatie als vervolgopleiding te hebben geprobeerd, koos ik uiteindelijk voor Geschiedenis. Ook daar nam ik de tijd (8 jaar in plaats van 4 jaar) om lol te maken. De traditionele manier van leren, namelijk met de neus in de boeken, dat past niet bij mij. Ik hou van praten en doen, dat zijn mijn sterke punten.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

POSITIE Ik ben nu organisator van het entreprenasium op het Hondsrug College te Emmen. Dat houdt in het creëren van een voedingsbodem bij ouders, leerlingen en vakdocenten. Daarnaast ben ik verantwoordelijk voor Jij de baas. Deze rollen heb ik op me genomen nadat Kees Versteeg, rector van mijn school en initiatiefnemer van het entreprenasium, me hierom vroeg. En vlak daarna kwam Rob Slagter, een van de andere initiatiefnemers. Die vroeg niets maar die maakte me enthousiast. Het entreprenasium was de uitdaging die ik zocht.

MOTIVATIE Het entreprenasium is de school waar ik zelf op had willen zitten. Nu kreeg ik de kans om het onderwijs te verbeteren. Maar er is ook een eigen belang. Ik vind werken met kinderen verschrikkelijk leuk. Op de ouderwetse manier kost het echter zoveel moeite. Alles komt uit de docent. Waarom alles voordoen en voorkauwen terwijl ze het zelf kunnen ontdekken? Waarom sta ik daar te ouwehoeren, 5 uur lang, terwijl de helft al lang weet hoe het moet?

PASSIE Op het entreprenasium is het precies andersom. Daar draait alles om de passie van de leerling en daar komt mijn passie vandaan. Als hier een geïnteresseerde school komt en ze zien de passie van de kinderen dan maakt de rest niets meer uit.

MISSIE Een school moet een entreprenasium invoeren als het alles uit het kind wil halen. Dat wil zeggen uit een ondernemend kind. Hoewel bepaalde onderdelen van het entreprenasium bij alle leerlingen een verrijking zou betekenen. Eigenlijk komt het erop neer dat de leerling op het entreprenasium centraal staat. Ik zie dat in veel missies van de scholen terug, maar op hoeveel scholen is dat echt zo? Het lijkt er meer op dat docenten of ouders centraal staan. Op het entreprenasium draait wel alles om het kind.

BENODIGDHEDEN Om een entreprenasium waar te maken heb je mensen nodig die open staan voor nieuwe dingen. Die de Amerikaanse wijze van benaderen hebben. Dus niet alles meteen afschieten of in de puntjes tot in 2020 willen dichttimmeren. Nee, mensen die vrijheid willen. Die prima kunnen leven buiten de regeltjes om en dat zelfs leuk vinden. Over de leerling en ouders maak ik me wat dat betreft geen zorgen. Het gaat vooral om een MT en een clubje docenten die dit in zich hebben. Ze moeten het gevoel hebben dat ze het willen en kunnen. Dat het entreprenasium geen experiment is maar een must.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

GESCHIKTHEID Het heeft even geduurd voordat ik wist dat ik geschikt was, tot het moment dat de directeur havo/vwo, tegen mij zei; "je was zuur, en je had het zelf niet eens door. En tjonge wat heb jij er weer plezier in." Ik kijk nu vaker naar mezelf en zie dat het plezier er vanaf straalt. Ik hou van beweging in wat ik doe. Dan doe ik zus en dan zo en ik doe alles door elkaar; heerlijk. Je moet kunnen afwijken van het geëigende pad. Als ik een stagiaire heb die me zegt dat ie keurig op schema ligt dan heb ik mijn twijfels. Het vertelt mij dat het iemand is die alles precies in blokjes en stapjes wil hebben. Leef je dan wel stel ik me de vraag?

PRESTATIEGERICHT Er is nu een entreprenasium! Eindelijk krijgen de leerlingen de kans om te laten zien wat ze kunnen. Dat is wat me boeit, het resultaat en niet het proces. Iemand vroeg me had je een plan van a tot z? Het is er en dat is het allerbelangrijkste, is mijn antwoord. En het moet blijven! Ik reken het mezelf aan als dat niet gebeurt en er te weinig draagvlak is. Maar dat zal niet gebeuren.

LOSLATEN Ik kom uit een docentenmilieu waar je alles voordoet en de leerling bij het handje neemt. Op het entreprenasium laat je de leerlingen vrij. Het heeft tijd gekost om die eerste stap te kunnen zetten.

Om je eigen lesinhoud, lesgeven en andere vaardigheden los te laten en te varen op hun kunnen. Maar toen ik dat deed kwam er zoveel meer voor terug.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

nu veel meer in dat snel reageren echt noodzakelijk is. Veel communiceren en op tijd.

SAMENWERKING Wat ik ook moest leren is niet alles alleen te doen. Daar kwam ik heel snel van terug. Het trekken van de kar is namelijk niet zo simpel als je denkt. Steun van boven, onder en het midden is zo belangrijk. Vooral de mentale steun.

CVE Maar ook de ondersteuning die je krijgt vanuit de Coöperatieve Vereniging Entreprenasium U.A. (CVE). Gewoon praten is de hulp die ik van hen verwacht. En dan lang niet altijd vanuit een hulpvraag maar gewoon luisteren naar mijn verhaal. En wellicht doe ik dat zelf op mijn beurt te weinig. Maar dat is ook de rol die ik van deze personen verwacht; mij helpen en ondersteunen, niet leiden.

ONTWIKKELAAR In het team is Jan van der Tuuk, economie docent, de ontwikkelaar. Als wij bij elkaar zijn dan is hij de diegene die het gebeuren intikt op zijn iPad. Als we naar Berlijn gaan dan is hij diegene die de leerlingen helpt bij het maken en bewaken van het kostenplaatje.

MENTOR Dan hebben we verder Charlotte Westerman, Geschiedenis docente. Zij is de persoonlijke adviseur van de kids. Zij is echt een mentor voor de kinderen. De kinderen weten dat ze in al hun wel en wee altijd op haar kunnen rekenen. Deze indeling is niet zo gekozen, we zijn er vanzelf ingerold. Je bent met iets bezig en denkt dat is niet mijn sterkste kant en dan rol je vanzelf de goede kant op.

VERLEDEN Als ik weer aan het begin zou staan van het opzetten van een entreprenasium dan zou ik meer communiceren naar leerlingen, ouders en docenten. Docenten, leerlingen en ouders zitten met heel veel vraagtekens en willen graag op de hoogte worden gehouden. Openheid over alles en iedereen het gevoel geven we doen het samen. Zodat als het niet lukt ze ons weten te vinden en we dan weer samen verder kunnen. En dat hebben we in het begin nagelaten, een keiharde muur waar ik tegenaan ben geknald.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

TEAM Mijn allereerste stap zou dan zijn in kaart te brengen wie binnen mijn school wil en kan veranderen. Met, diegenen die dat hebben, zou ik een team vormen. En van daaruit kun je de gedachte van het entreprenasium verder uitbouwen. Regel vooral steun van bovenuit en neem deze lijn op in het team.

UITWISSELEN Met mijn team zou ik vervolgens met andere teams, die een entreprenasium hebben, samen willen komen en actief van alles uitwisselen. Het liefst met mensen vanuit een verder gevorderd entreprenasium. Naast het frequent praten met de initiatiefnemers zou ik ditmaal ook meer ondernemers willen betrekken.

HEDEN Op dit moment ben ik bezig met het formuleren van leerdoelen samen met Charlotte. Daarnaast werken we aan een soort portfolio. Ook ronden we nu Jij de Baas af en ontvangen de nieuwe lichting entreprenasiasten. Verder hebben we een tweedaagse georganiseerd om gas te geven wat betreft de LOL projecten.

LOL Als ik mijn ogen dicht doe en denk aan het entreprenasium dan is het toch het opzetten van LOL projecten wat het belangrijkste is. Dat wordt gevraagd door de ouders, vakdocenten en het MT. En de leerlingen zelf en ik willen het trouwens zelf ook graag zien. Daarnaast ben ik samen met Jan zaken op papier aan het zetten.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

hoge cijfers hebben gehaald. Dat moet gewoon als voorwaarde. Maar die persoonlijke ontwikkeling, dat is wat ik zo belangrijk vind. Maar ik niet alleen, ouders ook, ga maar eens met ze praten! Ik ben dus nu al trots maar zou dan helemaal trots zijn.

TOEKOMST In de toekomst zal het entreprenasium een school binnen onze school zijn. Een school is eigenlijk een totaal verkeerd beeld. We moeten iets anders verzinnen voor het woord school. Het woord school wordt geassocieerd met het ouderwetse, een bord, docent ervoor en busopstelling. Maar dat is het entreprenasium absoluut niet. Ik ben al lang blij als de docenten tegen mij zeggen ga je weer naar het creabea clubje. Ze bedoelen het anders, maar ik zie het als een groot compliment dat ze het entreprenasium niet als een school zien. Zo komen onze leerlingen ook altijd op het entreprenasium met de opmerking; “hèhè, school is voorbij”.

SCHOOLJAAR Ik zie de rest van het schooljaar als zeer positief. Onze leerlingen zullen aan het eind van klas twee een enorme voorsprong hebben op hun persoonlijke ontwikkeling t.o.v. andere leerlingen en dat kunnen aantonen met een portfolio, projecten en in gesprekken.

ONTWIKKELING En dan gaat het er nog niet eens zozeer om of ze nou enorme

AMBITIE Zelf kijk ik niet naar mijn toekomst op het entreprenasium. Ik ben iemand die leeft bij de dag. Ik heb niet zozeer de ambitie om de baas te worden van het entreprenasium of zo. Ik denk dat de toekomst zal uitwijzen waar je terecht komt. Zo ben ik erin gerold en zo ben ik tevreden waar ik nu ben.

CARRIÈRE Straks komen we iemand tegen met veel betere organisatorische talenten dan laten we die niet lopen. Dan kijk ik wat ik dan kan gaan doen. Dat is het voordeel van het entreprenasium, het is zo dynamisch er komt altijd wel iets interessants voorbij. Het begeleiden van het opzetten van entreprenasia op andere scholen lijkt me overigens heel leuk om te doen.

ADVIES Aan mijn collegae die nu op andere scholen aan het begin staan van het opzetten van een entreprenasium adviseer ik al het eerdere wat ik heb gezegd. Daarnaast is het goed vooraf te kijken naar de mogelijkheden die je krijgt qua autonomie, ruimte, budget enzovoort. Vooral de organisatie rondom de eerste entreprenasium groep is lastig omdat het er in het begin niet veel zijn. Ook moet je bij de start nog voldoende vakdocenten mee zien te krijgen. Dat geldt niet voor de leerlingen en hun ouders, dat loopt wel.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

TIPS Benader deze uitdagingen creatief en positief. Denk niet in problemen maar in oplossingen. Ook al wordt je negatief bejegend, reik altijd een constructieve hand naar iedereen. Doe zakelijke voorstellen om je persoonlijke component los te koppelen en kijk hoever je daarmee komt. Bedenk, het kost niets als je het zelf regelt. Dat is je uitgangspunt, zelfvoorzienend willen zijn, niet afhankelijk opstellen. Maak gebruik van het enthousiasme van de leerlingen. Neem leerlingen overal mee naartoe en laat hen anderen overtuigen.

Ik wil je graag helpen bij het opzetten van een entreprenasium (behalve financieel). Mijn voornaamste wens aan jou: geniet!

Historie

IDEE Het idee voor een Entreprenasium ontstond tijdens een wandeling van Mariëlle Janssen en Rob Slagter. Ze waren toen aan het brainstormen welk type voortgezet onderwijs voor hun oudste dochter het meest geschikt zou zijn. Aangezien deze dochter nogal ondernemend van aard is, zochten zij naar een schooltype waar de leerlingen de ruimte krijgen om hun eigen initiatieven te ontplooien. Zij kwamen tot de conclusie dat een dergelijk onderwijstype eigenlijk niet bestond.

ONTSTAAN In dat geval hadden ze de keuze uit twee mogelijkheden: of ze accepteerden dat als een vaststaand feit of ze moesten zelf een school ontwerpen/oprichten die wél aan hun wensen zou voldoen. Zij kozen voor het laatste, waarmee het idee om een entreprenasium op te richten was geboren.

TELEGRAAF: 20 APRIL 2007

Entreprenasium voor vwo'ers met handelsgeest

door Arianne Mantel

HAREN, vrijdag

Aanstaande vwo'ers die ondernemer willen worden, kunnen naar het Entreprenasium.

Dit vwo is bedoeld voor initiatiefrijke en creatieve jongeren met een handelsgeest. Aan het einde van deze ondernemersschool hebben de scholieren niet alleen een vwo-diploma, maar ook gegrondereerd een eigen bedrijf. Vanaf het vijfde leerjaar zetten ze dat op en wordt het officieel bij de Kamer van Koophandel geregistreerd. De bedrijfjes dienen

bij voorkeur een maatschappelijk (goed) doel.

Het concept van het Entreprenasium is afkomstig van Mariëlle en Rob Slagter, beiden ondernemers en tevens werkzaam in het onderwijs. Mariëlle Slagter: „In schooljaar 2008 gaat het vwo voor goed opgeleide jonge ondernemers van start en het is nu dus zaak de kinderen van de basisschool te selecteren die geschikt zijn en enthousiast genoeg zijn voor het Entreprenasi-

um. Daarvoor organiseren we het zomerkamp 'Jij de baas' van 6 tot en met 10 augustus in Haren. Alle kinderen uit groep 6, 7 en 8 worden uitgedaagd zelf de leiding te nemen en leuke dingen te bedenken. We denken dan aan een kindercafé of een voetbalcircus.”

Na het zomerkamp zal duidelijk worden wie doorgaat voor het Entreprenasium. Rob Slagter: „Wij kijken naar kinderen die een uitdaging zoeken en met een zekere vrijheid toch goed kunnen

presteren. Het wordt geen gewone school met klaslokalen, maar een ruimte waarin allerlei bedrijven zijn gevestigd. Er is bijvoorbeeld een laboratorium waar een uitvinder werkt die ook eerstegraads bevoegd is om natuurwetenschappen te geven. Ook komt er een atelier met een kunstenaar die les mag geven in handvaardigheid en andere kunsten; denk verder aan een talenbureau waar mensen werken die ook Frans, Engels en Duits mogen doceren.”

Het eerste Entreprenasium start in de regio Groningen.

Van school af met diploma én bedrijf

IMPLEMENTATIE Het entreprenasium wordt geïmplementeerd in het reguliere voortgezet onderwijs van vmbo tot vwo. Aanvankelijk gingen de gedachten uit naar een categoriale aanpak voor alleen vwo'ers, totdat de bedenkers, min of meer bij toeval, de nieuwe rector van het Honsruggcollege te Emmen, Kees Versteeg, tegenkwamen. Op grond van zijn advies hebben Kees, Mariëlle, en Rob, als initiatiefnemers besloten om een pilot op het Honsruggcollege te beginnen. Deze start is uitgemond in een coöperatieve vereniging van vele entreprenasia (CVE) die in kringen in de eigen streek samenwerken.

Doelen

Het doel van het PEP-team is het promoten en produceren van een eigen entreprenasium. Dit persoonlijk entreprenasium voldoet aan de algemene kenmerken van een entreprenasium, maar doet eveneens recht aan de uniciteit van de eigen school.

SFEER Het entreprenasium kan men zien als een te realiseren leerlijn, onderwijsmethodiek, onderwijsorganisatie, onderwijsstroom enzovoort. Waar men het accent ook legt, het kerndoel is de sfeer die het dient uit te ademen; “je mag het zelf bedenken en zelf bepalen.” Er heerst vertrouwen in het kunnen van de deelnemers (en zichzelf), maar blijft men trouw aan elkaar (en zichzelf) als dit soms niet goed blijkt uit te pakken. Het is deze veilige leeromgeving wat het entreprenasium aan initiatieve mensen wil bieden.

VAARDIGHEDEN Alles wat de leerling in de Entree-fase moet kunnen, zal de begeleider op het entreprenasium ook zelf (PEP-fase Nadoen) moeten leren beheersen. Dat betekent dat het teamlid

1. Zelf een masterclass heeft georganiseerd
2. Zelf LOL-projecten heeft in zijn reguliere lessen
3. Zelf een offerte maken aan de school over het plan voor de Entree-fase
4. Zelf een planning maken dit bij dit voorstel hoort
5. Zelf de samenwerking kan opzetten met anderen binnen de coöperatie en binnen de eigen school, maar ook hierbuiten.
6. Zelf ondernemende onderwijs heeft ontworpen als alternatieve invulling van zijn reguliere lesgeven.

HOUDING Los van kennis van het entreprenasium en de genoemde vaardigheden, vraagt het entreprenasium een bepaalde houding naar elkaar. Deze worden in tegeltjeswijsheden uitgedrukt zoals bijvoorbeeld

- Wees een vergrootglas om het vuur te ontsteken, niet te dichtbij en niet te ver.
- Wees een recorder als het gaat om het verhaal van de leerling, zet je eigen verhaal op een andere tape.
- Wees een uitnodigende wegwijzer als het gaat om de leeroute van de leerling, wanneer deze toch een andere weg kiest is dat vooral leerzaam voor jou.

Klimaat

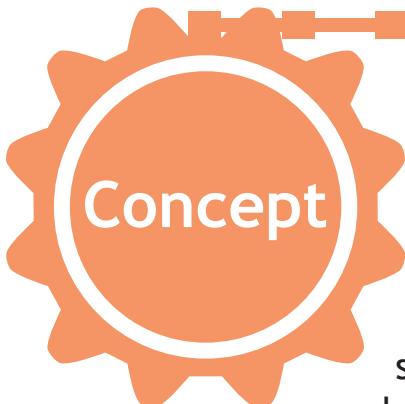
INTEGER Op elk entreprenasium proef je de liefde van de begeleiders voor het ondernemende, initiatiefrijke kind. Dat merk je aan het geloof van de begeleiders in het kunnen en de intentie van de entreprenasiasten. Ze staan voor deze leerlingen, blijven loyaal aan hun juist als het tegenzit, zonder fluwelen handschoenen te gebruiken - want dat zou weer getuigen van weinig vertrouwen - In elk handelen van de begeleiders kunnen de leerling van deze bedoelingen uitgaan.

GROEIZAAM De belangrijkste groei op het entreprenasium is die naar een sociale entrepreneur. De social entrepreneur ligt diep geworteld in zijn aanleg (nature), maar wordt ook sterk gevormd door de cultuur en socialisatie waarin hij is geworteld (nurture). Dit vormt de stam van zijn persoonlijkheid, de basis waarop het entreprenasium wil aansluiten en wil verbreden, zodat diens toenemende stevigheid steeds zwaardere uitdagingen kan dragen. Deze uitdagingen ontknoppen steeds weer, maar zijn tijdelijk en vergaan weer als ze voldoende zijn gegroeid en de persoon hebben gevoed, net als de bladeren van een boom. Ook het vergaan wordt op het entreprenasium middels reflectie gebruikt als belangrijke voeding voor de groei als entrepreneur.

VRUCHTBAAR De vruchten die men bij elke uitdaging dient te plukken en die op zich weer tot nieuwe bloeisels kunnen leiden, zijn leerdoelen uit de reguliere vakken, een project voor zijn of haar bedrijf en een werkelijk nut voor de maatschappij.

ATMOSFEER Om goed te kunnen groeien is niet alleen een zonnig klimaat nodig, maar ook van tijd tot tijd regen en tegenwind. De intrapreneurs hebben een verzorgende rol. Ze voeden bij, ze luisteren met aandacht en geduld en ze helpen bij het bouwen van het eigen pad. Ze zorgen dat nieuwe bomen elkaar ondersteunen in bijvoorbeeld het opvangen van de wind, het wederzijds bevruchten, maar niet te dicht bij elkaar staan om elkaar het licht te ontnemen. Zij nodigen de bomen uit boven het maaiveld uit te steken. Zij zien door deze prachtige bomen een weelderig bos.

ENTREPRENASIUM Het entreprenasium is een school voor toekomstige, creatieve, pionierende, innovatieve ondernemers die initiatieven durven te nemen. Men noemt het kortweg een school van ondernemende mensen, ook wel entrepreneurs genoemd. Het entreprenasium biedt de leerlingen een stimulerende leeromgeving, waarin de ondernemende houding zo optimaal mogelijk tot bloei kan komen.

IKEA Om verwarring te voorkomen: de leerlingen op het entreprenasium leren niet alleen hoe je een bedrijf moet leiden, maar leren ze vooral hoe je een bedrijf kunt opzetten, dat volkomen uniek is. Een voorbeeld: het entreprenasium is geen bedrijfskundige opleiding voor toekomstige meubelfabrikanten, maar het leert de leerlingen wel hoe je - net als Ikea - kunt uitstijgen boven de anderen. Ikea is door simplicity groot geworden met de unieke missie om betaalbare designmeubels voor iedereen te leveren.

MAATSCHAPPELIJK Verder wordt het door de betrokkenen uitermate belangrijk gevonden dat de toekomstige entrepreneurs op de één of andere wijze een belangrijke bijdrage aan de maatschappij willen leveren. Vandaar dat niet alleen de ondernemende houding van de leerlingen op het entreprenasium wordt gestimuleerd, maar tevens hun maatschappelijke betrokkenheid.

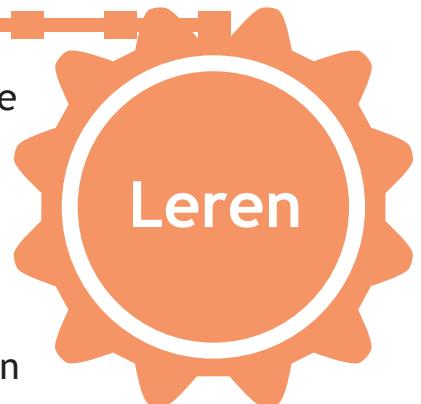
FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

TECHNASIUM Het entreprenasium kent in onderwijskundig opzicht een andere basis dan het Technasium. Binnen het entreprenasium staat de (ondernemende) houding van de leerling centraal, terwijl het Technasium daarentegen een bepaalde interesse centraal stelt. Dit is een essentieel verschil.

LEERDOEL

LEERDOEL Het entreprenasium leert de leerlingen allerlei kansen en mogelijkheden te zien en deze ook te benutten, waardoor op de één of andere wijze waarde wordt toegevoegd aan de maatschappij. En verder stimuleert het entreprenasium:

- een maatschappelijk betrokken houding: de leerlingen leren dat je door middel van eigen creatie een kick kunt krijgen door anderen gelukkiger te maken.
 - een verantwoordelijke houding.
 - lef om initiatieven te nemen.
 - lef om ideeën - hoe gek ook - naar voren te brengen.

PROJECTEN

PROJECTEN De drijvende kracht achter het entreprenasium is het zelf opzetten en uitvoeren van projecten. Denk daarbij niet aan projectonderwijs, omdat de leerlingen op het entreprenasium **zélf** de projecten bedenken. Dit lijkt een kleine nuance, maar het heeft wel degelijk grote gevolgen voor de didactiek.

WERKWIJZE

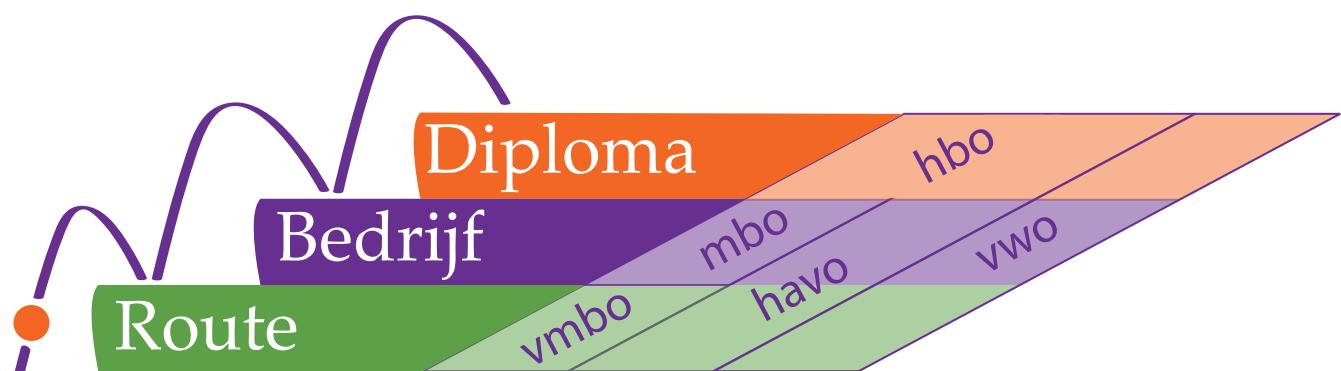
WERKWIJZE Praktisch gezien, ziet de gang van zaken op het entreprenasium er als volgt uit. Stel, dat een leerling het idee heeft dat een bepaalde leerstof op een aantrekkelijkere manier aangeleerd kan worden dan nu het geval is. Deze leerling stapt dan op de desbetreffende docent af, legt hem of haar de ideeën voor en gaat dan met de docent onderhandelen over de praktische uitvoering ervan. Zodra deze leerling en deze docent het met elkaar eens zijn geworden, krijgt de docent de rol van werkannemer en de leerling - vaak samen met andere leerlingen erbij - de rol van ondernemer. Men noemt deze methode LOL maken, wat een afkorting is voor het koppelen van Liefhebberijen via Ondernemerschap aan Leerdoelen.

ziet de gang van zaken op

dat een leerling het idee heeft elijkere manier aangeleerd kan stapt dan op de desbetreffende oor en gaat dan met de docent ring ervan. Zodra deze leerling geworden, krijgt de docent de k samen met andere leerlingen deze methode LOL maken, wat eelberijen via Ondernemerschap

VOORBEELD Eén van de leerlingen wil bijvoorbeeld een bedrijf opzetten om paarden op te vangen. Ze wil een soort promofilm maken om daarmee te laten zien hoe belangrijk paarden voor mensen zijn. Over dit project heeft ze trouwens al een deal lopen met de geschiedenisdocent. Voor die promofilm moeten decors worden gebouwd en er moet specifieke kleding voor worden gemaakt. Voor de uitvoering van deze taken heeft zich reeds een aantal andere leerlingen - de ‘onderaannemers’ - beschikbaar gesteld.

DEAL De onderaanneemster ging met haar plannen naar de docent handvaardigheid en probeerde daarmee een deal te sluiten. Deze deal is om onder begeleiding van die docent, met een groep leerlingen te werken aan het bouwen van de decors en het maken van de benodigde kleding.

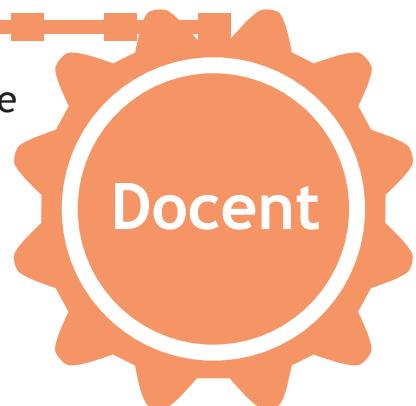
AANSLUITING Er wordt gezorgd voor een goede aansluiting op het vervolgonderwijs. Dat is zelfs een eis voor een school die het Entreprenasium voert. Deze afspraken houden onder andere in dat MBO-, HBO-instellingen en Universiteiten leerlingen, die met succes het Entreprenasium hebben afgerond, zowel een voorsprong, een voorkeursbehandeling als een passend vervolg wordt geboden.

Zodra een entreprenasium er eenmaal staat, is de fundering gelegd voor een onderwijsvorm en een onderwijscultuur, die de leerlingen én alle betrokkenen zonder meer aanzet tot passie en enthousiasme. Wat wil een mens nog meer?

DOCENTEN Het entreprenasium kent twee soorten docenten:

1. de vakdocenten, die door de leerlingen benaderd kunnen worden voor een project en
2. de zogenoemde intrapreneurs; diegenen die direct bij de entreprenasiumleerlingen betrokken zijn en voor wie deze gids is bedoeld.

VAKDOCENT De vakdocenten zijn afkomstig uit alle disciplines: van Engels tot aardrijkskunde en van scheikunde tot economie. Van hen wordt allereerst verwacht, dat zij een zekere passie voor het entreprenasium hebben en om kunnen gaan met een ondernemende houding van leerlingen. Verder moeten zij op een adequate wijze met de voorstellen van de leerlingen kunnen omgaan.

INTRAPRENEUR

Een intrapreneur is een ondernemende medewerker van het entreprenasium. Het woord intrapreneur is een samenvoeging van de woorden intra - om te duiden dat het gaat om activiteiten binnen (de muren van) de eigen organisatie - en entrepreneur, om aan te geven dat het gaat om het zich gedragen als ondernemer. Alle intrapreneurs binnen een entreprenasium vormen een PEP-team (Pro Entreprenasium-team).

KANSEN Het entreprenasium biedt de docenten:

- de vrijheid en de speelruimte om een groot deel van de onderwijsstaak op een eigen, individuele wijze aan te pakken.
- een uitdaging om van het entreprenasium iets moois te maken.
- de mogelijkheid om leerlingen, en via hen jezelf, te laten schitteren.
- verschillende carrièrepaden.

Middelen

Het middel om een entreprenasium op een school voor het voortgezet onderwijs te implementeren is het Pro-EntrePrenasium-team.

TAKEN Het PEP-team heeft twee kerntaken: Productie en Promotie. Met de productie worden alle werkzaamheden bedoeld die tot doel hebben om binnen een bestaande school een entreprenasium op te zetten. En zodra dit doel bereikt is, zullen de productiewerkzaamheden voorts bestaan uit de instandhouding van dat entreprenasium. Daarnaast zullen er ook nog promotiewerkzaamheden moeten worden verricht, zoals het creëren van draagvlak - zowel binnen als buiten de school - en het maken van reclame voor het entreprenasium.

SAMENSTELLING Het PEP-team, dat minimaal uit drie personen bestaat, wordt in eerste instantie samengesteld door de organisator; meestal een leidinggevende binnen de school. Zodra het team door de organisator is samengesteld, kan het zelf eventueel nog voor verdere uitbreiding zorgen. Hierbij moet men steeds goed voor ogen houden dat het entreprenasium op drie vaste peilers steunt:

- de maatschappelijke betrokkenheid / de persoonlijke ontwikkeling;
- het ondernemerschap;
- het onderwijs.

ROLLEN Het spreekt dan ook als vanzelf dat representanten van deze drie peilers in het PEP-team vertegenwoordigd moeten zijn. Voor steun en een goede koppeling met de school is ook een teamleider en / of sectordirecteur uiteraard van harte welkom binnen het team. Verder is het zeer wenselijk dat de rector in het PEP-team zitting gaat nemen om daarbinnen een adviserende rol te vervullen. Uiteindelijk zal het PEP-team dan bestaan uit vijf à zes personen. Deze personen worden ook wel intrapreneurs genoemd. De intrapreneurs zijn tevens de docenten van het vak Entrepreneurship op het entreprenasium.

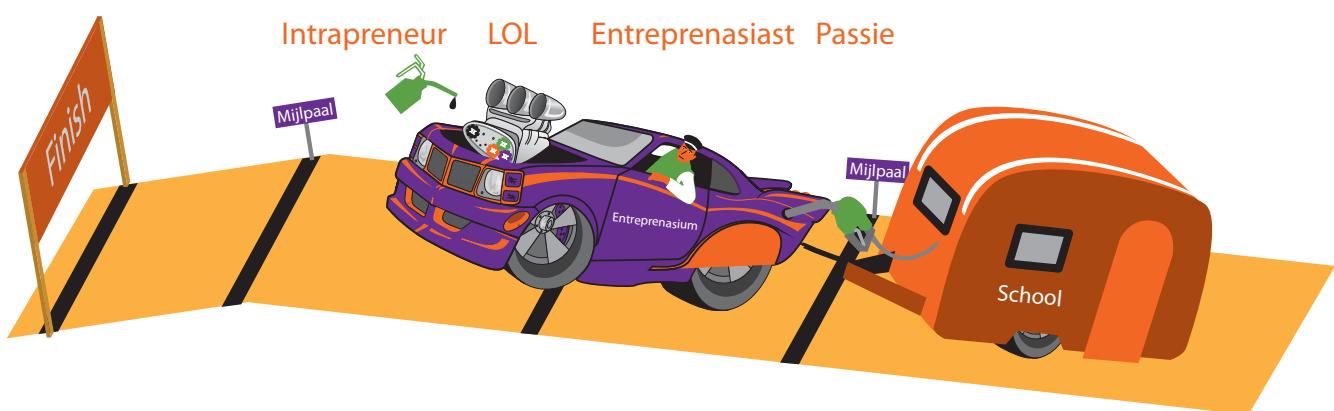
Taken

PLANNEN Om de doelen te kunnen bereiken, zal het PEP-team in ieder geval de volgende stappen moeten nemen:

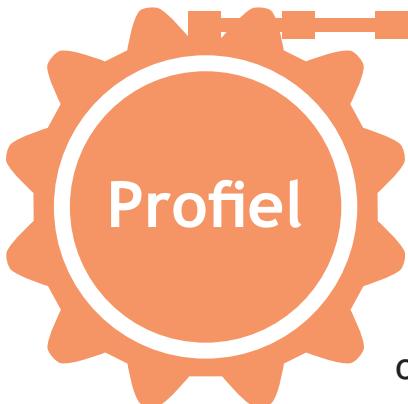
- het samenstellen van het uiteindelijke team;
- het formuleren van de doelen die ze met het entreprenasium willen bereiken.

Deze doelen zijn elk weer onderverdeeld in drie subdoelen; namelijk:

- a. de doelen van de school,
 - b. de doelen van het team en
 - c. de doelen van de afzonderlijke intrapreneurs binnen het PEP-team;
- het ontwerpen van het onderwijs van de eerste fase, Entree, van het entreprenasium
 - het formuleren van het ontwikkelingstraject dat de school, het PEP-team en de intrapreneurs zouden moeten doorlopen;
 - het regelen van trainingen die voor het eigen functioneren van belang zijn.

LOL De intrapreneur heeft als taak te zorgen dat de ondernemende leerling gesmeerd zijn eigen weg kan volgen. Hij zorgt dat de passie van de leerling de brandstof is voor LOL maken en dit proces zo soepel mogelijk verloopt. De leerling heeft daarbij steeds het roer in handen en neemt daarbij de school op sleeptouw, niet andersom. De intrapreneur traant de betrokken vakdocenten hiermee om te gaan.

ONDERNEMENDHEID De intrapreneur is een ondernemende onderwijsprofessional, die graag zelf allerlei dingen bedenkt en het liefst z'n eigen weg volgt. Dit houdt onder andere in dat hij of zij allerlei regels met de nodige souplesse hanteert. Een strakke regeltjescultuur zal in het algemeen averechts op hem of haar werken. Verder is de intrapreneur te herkennen aan zijn of haar creativiteit, flexibiliteit en bereidheid om vaak het voortouw te nemen.

INITIATIEFRINK Achterover hangen en afwachten welke training je krijgt voorgeshoteld, is er niet bij: ook op dit terrein dient men zelf initiatieven te nemen, zoals je dat op een entreprenasium kunt verwachten. Dit geldt dus niet alleen voor de leerlingen, maar het geldt ook voor alle betrokken partijen. Indien daar behoefte aan is, kan er op dit terrein overigens wél een helpende hand worden geboden, maar in eerste instantie dient men echter zelf het initiatief hiertoe te nemen. Het is verder van belang dat voornoemde zaken op onderdelen continu bijgesteld kunnen worden, hetgeen vanzelfsprekend een flexibele instelling van de intrapreneurs vereist.

ROLMODEL Daarnaast moet het voor de leerlingen gemakkelijk zijn om grote overeenkomsten met hun eigen ondernemende karakter in de intrapreneur te herkennen. In die zin moet de intrapreneur een soort rolmodel zijn. Uiteindelijk gaat het er om dat de intrapreneur in staat moet zijn om de leerlingen te laten schitteren door hen het gevoel te geven, dat zij zelf van alles bedacht en bereikt hebben; niet om daarmee de intrapreneur te behagen maar uitsluitend zichzelf. De intrapreneur is een dienstverlenende ondernemer.

BEWIJS Wie stelt, moet bewijzen! Er bestaat geen standaardtoets, waarmee kan worden aangetoond of de beoogde doelen gehaald zijn. Zowel de leerlingen als de intrapreneur hebben de voorkeurshouding om zelf het bewijs en de bewijsvoering daarvoor aanleveren. Of een ander je gelooft, is aan die ander. Oftewel: een intrapreneur is het liefst advocaat van zijn eigen succes en accepteert vervolgens dat de ander rechter is.

Selectie

GESCHIKTHEID Of men geschikt is voor de functie van intrapreneur, valt op voorhand niet te zeggen. De enige manier om daar achter te komen, is door het zelf uit te proberen. Daar is natuurlijk wel lef voor nodig, maar het durven aangaan van een dergelijk experiment is alvast een goede indicatie. De ervaring heeft trouwens geleerd, dat bij de mensen, die deze eerste stap hebben gezet, de passie en het enthousiasme alleen nog maar toenemen.

BAGAGE Blijkt men op grond van deze passie een geschikte kandidaat voor het intrapreneurschap te zijn, dan is het vanzelfsprekend eveneens van belang dat de intrapreneur over de nodige kennis en vaardigheden zal moeten beschikken.

KENNIS De intrapreneur moet bij toetreding tot het PEP-team onder meer de volgende vragen op de juiste wijze kunnen beantwoorden:

- Wat is een entroprenasium; maar ook: wat is het niet?
- Wat is een ondernemende leerling en hoe kun je deze herkennen?
- Wat is een entrepreneur en wat is een intrapreneur?
- Wat is ondernemend onderwijs?
- Wat zijn de leerdoelen van het entroprenasium?
- Wat zijn de gebruikelijke methodieken binnen het entroprenasium?
- Wat zijn de typische entroprenasium-modellen?
- Hoe ziet de organisatie van het entroprenasium er uit, zowel binnen als buiten de school?
- Waaraan herken je het maatschappelijke karakter van een entroprenasium?

VAARDIGHEDEN Zoals gezegd, rust het entroprenasium op drie peilers: de maatschappelijke betrokkenheid / de persoonlijke ontwikkeling, het ondernemerschap en het onderwijs. Voor elk van deze peilers zijn specifieke vaardigheden van de intrapreneur vereist.

PLANNEN In eerste instantie zal de intrapreneur in spe, in samenspraak met een ervaren intrapreneur of de initiatiefnemers, aan moeten geven welke plannen en doelen de school, het team en hij of zij op welke manier wenst te bereiken.

LEERDOEL Op grond daarvan kan, nog steeds in samenspraak, een specifiek persoonlijk ontwikkelingstraject worden uitgezet. Wat de intrapreneur in ieder geval moet leren, is dat je je leerdoelen kunt bereiken door een bepaalde klus uit te voeren die je graag doet. Dit wordt binnen het entreprenasium de LOL-methodiek genoemd (LOL is ook Leer Ondernemend te Leren).

ZELFSTURING Blijf dirigent van je eigen leren! Op het entreprenasium worden geen standaardcursussen of trainingstrajecten aangeboden om eventuele hiaten in de kennis en / of vaardigheden van de intrapreneur later nog bij te spijkeren. Het is van belang dat de intrapreneur zélf aangeeft wat hij of zij zou willen leren; dan heeft coaching en/of training pas zin. Dit geldt overigens niet alleen voor de intrapreneur maar ook voor de leerlingen.

VOORBEELD Een intrapreneur loopt gaandeweg tegen de vraag op hoe je de LOL-methodiek zodanig kunt hanteren, dat je daarmee toch de vereiste leerdoelen bereikt. In deze fase is de intrapreneur optimaal gemotiveerd om dit probleem aan te pakken. Op dat moment zal coaching of training op dit terrein ongetwijfeld de meeste vruchten afwerpen. Just in time.

CARRIÈRE De intrapreneur kan zich binnen het entreprenasium op drie gebieden begeven. Deze zijn: de begeleiding, de organisatie en de productie (van leermiddelen). Elk van deze drie gebieden kent z'n eigen carrière- en leerpad:

- Begeleiding: Mentor, Coach, Supervisor
- Organisatie: Coördinator, Manager, Directeur
- Productie: Ontwikkelaar, Ontwerper, Architect

Leren

LOL Een intrapreneur moet leren LOL te maken. Een intrapreneur die deze vaardigheid eenmaal onder de knie heeft gekregen, moet vervolgens nog ervaring opdoen hoe de leerlingen deze methodiek kunnen leren. De beste manier om dat te doen, is een stage. Een stage biedt de intrapreneur in spe een duidelijke afspiegeling van hetgeen hem of haar op de eigen school te wachten staat. Daarnaast legt en versterkt hij het contact met collegae op een andere school.

SPECIALISATIE Een intrapreneur die zich (schoolbreed) richt op de maatschappelijke betrokkenheid / de persoonlijke ontwikkeling zal minimaal over goede mentorvaardigheden moeten beschikken. Hiermee wordt bedoeld, dat hij of zij in staat moet zijn om op adequate wijze de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen en andere betrokkenen continu te ondersteunen. De intrapreneur die zich richt op het ondernemerschap zal minimaal over de nodige organisatorische vaardigheden moeten beschikken en de intrapreneur die zich met het onderwijs bezig houdt, moet op z'n minst zelf in staat zijn zijn onderwijs te ontwikkelen (bijvoorbeeld het kunnen ontwerpen van leerplannen en onderwijsmateriaal).

STAGE Een intrapreneur in spe kan zich op een ander entreprenasium aanbieden als een werkzaamheid van een bestaand project. Dit gaat als volgt in z'n werk:

- hij of zij gaat bij andere entreprenasies op zoek naar geschikte projecten;
- maakt daaruit een keuze voor een geschikt project;
- biedt aan om bepaalde werkzaamheden voor dit project op zich te nemen. Hiermee wordt als het ware een ondernemende lesinhoud bij het andere entreprenasium ingekocht;
- voert vervolgens deze werkzaamheden op de eigen school uit;
- verzorgt daarnaast tussen beide entreprenasies de uitwisseling van allerhande informatie die de uitvoering van de werkzaamheden betreft.

ROL Een vakdocent is iemand die aan leerlingen van het entreprenasium lesgeeft in zijn eigen vak. Een intrapreneur daarentegen begeleidt op het entreprenasium leerlingen in (het vak) Entrepreneurship.

TAAK Vakdocenten moeten projecten kunnen beoordelen. Hiervoor moeten ze uitgaan van een voorstelformulier van de leerling. De vakdocent dient na te gaan of de deadline die de leerling zichzelf stelt, overeenkomt met het project. De vakdocent moet na afronding van het project kunnen beoordelen of de doelen die gesteld zijn, zijn gehaald.

COACH Om tot de gewenste resultaten te komen, zal de vakdocent een coachende rol hebben. Hij moet de leerling niet sturen maar begeleiden (op de achtergrond). De leerling leert door middel van vallen en opstaan. Dit proces bewaken is erg belangrijk

INTRAPRENEUR Indien de vakdocent, die de entreprenasiast begeleidt, niet over voldoende vaardigheden beschikt, dan zal dat dus aangeleerd moeten worden. Dat is een taak voor de intrapreneur: nadat een hiaat in de vaardigheden door hem of haar is vastgesteld, helpt de intrapreneur de vakdocent om de ontbrekende vaardigheden alsnog onder de knie te krijgen. Het definiëren van de specifieke taakonderdelen, het trainen in de benodigde kennis en vaardigheden en het organiseren van de communicatie met de vakdocent is dus de verantwoordelijkheid van de intrapreneur.

OLIEVLEK Deze vorm van professionalisering is binnen het entreprenasium van groot belang. De intrapreneurs worden zelf weer getraind door meer ervaren intrapreneurs. De meest ervaren intrapreneurs zijn ooit rechtstreeks getraind door de bedenkers van het entreprenasium.

KENNIS De vakdocent dient op de hoogte te zijn van de leerdoelen van zijn vak wat betreft alle leerjaren. De leerling zal een project moeten baseren op een aantal van deze vakspecifieke leerdoelen. Daarom is het zeer raadzaam om de leerlingen de leerdoelen van het gehele jaar of zelfs de komende jaren te verstrekken.

MEDIA De vakdocent dient kennis te hebben van moderne media. Dit is een waardevol instrument voor de leerling en vakdocent om met elkaar te kunnen communiceren. De vakdocent spreekt met de leerling af op welke manier het project kan worden gevolgd. Internet heeft dan een voorkeur. Een manier waarop de vakdocent de leerling in de gaten kan houden kan middels een internetsite, twitter, blog enz.

VAARDIGHEDEN Vakdocenten moeten de leerdoelen van leerlingen kunnen beoordelen. Hierdoor moet een vakdocent weten wat een goed leerdoel inhoud. Om de voortgang te beoordelen, is het de vakdocent toegestaan om toetsen af te nemen. Het is een middel voor de vakdocent en leerling om te bepalen of het goed gaat.

VOLGEN De vakdocent volgt het proces aangaande de ontwikkelingen van de leerdoelen op de voet. Na afsluiting van een project kan de vakdocent beoordelen of de leerdoelen gehaald zijn. Als de vakdocent zijn werk goed doet, zal hij of zij de leerling tijdig kunnen bijsturen als afdwalen dreigt.

COACHEN Om een goede coach te kunnen zijn, moet de vakdocent zijn eigen structuur kunnen loslaten. De leerling bepaalt de route en niet de vakdocent. Luisteren is een eigenschap die hoort bij coaching. Tijdens gesprekken moet een vakdocent de leerling kunnen stimuleren tot een goed project te komen en stimuleren om het project goed af te sluiten.

COMMUNICATIE De vakdocent moet over goede communicatieve vaardigheden beschikken. Hij is degene die de mentor, ouders, kernteamleiders, leerlingen en collega's voorziet van informatie aangaande projecten en ondernemende vaardigheden. Communicatie gaat voornamelijk digitaal. Communicatie naar de leerling moet begeleidend van aard zijn.

Uitvoering

De stappen en overwegingen om te komen tot een PEP-team en de gevonden hiervan voor de uitvoering op uw school illustreren we aan de hand van een interview hierover met een deelnemende docente.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

INTERVIEW Tjonge. Wat typeert Fenneke Feijen? Ik ben opgegroeid in een Christelijk gezin. Ik was goed in leren. Dat heeft denk ik ook bijgedragen aan de keus voor de studie econometrie. Er waren veel studies die ik interessant vond, maar wiskunde deden weinig meisjes, dus achteraf denk ik dat het ook wel meegespeeld heeft om me daarin te bewijzen. Ik vond veel studies interessant, maar dat zou ik ook nog wel in mijn vrije tijd mee bezig kunnen zijn. Wiskunde zou ik echter nooit als hobby doen, dus koos ik maar een studie die voornamelijk uit wiskunde bestond.

ROLMODEL Met veel warmte denk ik terug aan opa van vaderskant. Hij was een voorbeeld voor mij. Hij was niet conventioneel maar dacht zelf na en deed dingen op zijn eigen manier. Een pure ondernemer. Hij dacht niet in hokjes maar out of the box. In hem zag ik iets wat mij heel erg aansprak.

WERK Ik ben vanuit een stage vanwege een andere opleiding als vervanger aan het werk gegaan als docent economie op CSG Dingstede en ben daar blijven hangen, hoewel ik in eerste instantie liever wiskundedocent was geworden. De wens om theologie te studeren en het liefst pastorale psychologie, kwam echter steeds weer boven drijven. Vandaar dat ik op latere leeftijd dit alsnog ben gaan doen. Vandaar dat ik ook een kleine praktijk voor hulpverlening heb. Bovendien heb ik afgelopen maand mijn studie supervisie en coaching afgerond.

INITIATIE Het entreprenasium kwam op mijn pad omdat de rector hier iets mee wilde. Weer iets nieuws, dacht ik, waar ik aanvankelijk niets voor voelde. Op zijn verzoek ben ik toch naar het Hondsrug College te Emmen gegaan om te kijken. Het was niet zozeer wat ik zag als wel het gesprek met een van de initiatiefnemers, Rob Slagter, dat me zeer enthousiast maakte. Het ging niet allereerst om een eigen bedrijf, maar om ondernemend leren en allereerst om leren leren, en dat is iets wat me erg aanspreekt.

DRIJFVEER We staan nu aan het begin en een duidelijk beeld van het entreprenasium in de bovenbouw heb ik nog niet. Wat ik wel helder heb is LOL, de eerste fase van het entreprenasium. Wat mij vooral aanspreekt is dat leerlingen leren leren, en dat ze door het opzetten van eigen projecten de leerdoelen van de reguliere vakken voor hun eigen ‘bedrijfje’ of hobby of passie gebruiken. Dit zal meer leerplezier en ik denk ook meer leeropbrengsten geven. Wat ze leren hangt niet in het luchtledige, maar is verbonden met hun eigen concrete project. Ze gaan daardoor ook meer zien hoe zaken met elkaar samenhangen. En het menszijn komt meer uit de verf omdat je niet alleen een beroep doet op het cognitieve.

PERSOONSGERICHT In het huidig onderwijs krijgt de docent als persoon nauwelijks aandacht terwijl uit onderzoek blijkt dat authenticiteit en congruentie bepalende succesfactoren zijn. Ze zorgen ervoor dat docenten met meer plezier onderwijs geven en dat hun leerlingen beter leren en meer zin hebben om te leren. Dit is een algemeen gegeven.

REFLECTIE In het traditionele onderwijs gaat het vooral om competentie en cognitie. Wil je ondernemende leerlingen op een entreprenasium ondersteunen dan heb je hier niet genoeg aan. Juist omdat je wilt aansluiten bij de aanwezige kwaliteiten en passies. Ook zul je hen in het proces moeten begeleiden, en daarin gaat het niet alleen om kennis. (Zelf)reflectie is daarbij een zeer belangrijk instrument. Je zult dan ook naar je eigen persoon moeten durven kijken want anders kun je de leerling daarin niet begeleiden. Wat jezelf niet kunt of hebt, kun je namelijk niet geven.

LOL LOL, leren ondernemend te leren, is voor mij de cruciale fase. De leerlingen komen zelf met projecten, zij zijn degenen die dat project willen doen. Door aan te sluiten bij wat de leerlingen willen, is de kans veel groter dat de leerlingen gemotiveerd zijn om te leren en van daaruit kun je hen dan begeleiden in het leren leren. Ik vind het belangrijk dat leerlingen ontdekken dat leren leuk is, dat het verrijkend is om te gaan begrijpen hoe zaken in elkaar zitten en met elkaar samenhangen. Ook verbeter je de leerprestaties en help je leerling bij het verkrijgen van zelfsturing. De leerling leert na te denken over wat hij wil en hoe hij dat wil bereiken.

IDENTITEITSONTWIKKELING In de puberteit is identiteitsontwikkeling zeer belangrijk. En dan niet alleen op het cognitieve vlak maar ook op sociaal en emotioneel gebied. LOL ziet de persoon in zijn geheel en leert de leerling ook zijn kwaliteiten ontdekken. Dit alles draagt bij aan de identiteitsontwikkeling. Het gaat er niet perse om een eigen bedrijf op te richten. Het bedrijf is een middel om te komen tot projecten en zo het initiatief te nemen om het eigen leren vorm te geven. Het garandeert de intrinsieke motivatie. Niet leren omdat het moet maar omdat je het zelf wilt.

NOTITIE Er was mij door de rector gevraagd om half november een notitie klaar te hebben over de mogelijkheden voor Dingstede om een entreprenasium in te voeren. Vandaar dat ik mij ook heb verdiept in de stukken die er over waren geschreven. Het LOL-concept raakte me. Daar zag ik mogelijkheden in die ik waardevol vond voor de school en de leerlingen. Deze ideeën heb ik verwerkt in de notitie over het entreprenasium die ik geschreven heb. Dit landde bij het MT en vandaar dat ik gevraagd ben om deze kar verder te trekken. Te kijken of er een winning team te vormen is die dit concept handen en voeten kan geven.

BETREKKING Mijn energie ligt bij de voldoening die het geeft met meerdere mensen visie en beleid te ontwikkelen. Daarnaast zou ik graag de intrapreneurs coachen. Mijn ervaring bij de supervisies die ik tot nu toe gegeven heb, is dat er heel veel winst te halen is voor je werk als je bezig gaat met integratie van denken, voelen, willen en handelen en het verkennen van de verschillende lagen in de persoon: omgeving, gedrag, competenties, overtuigingen, identiteit, betrokkenheid.

IMPLEMENTATIE Hoe we LOL gaan invoeren op mijn school weet ik nu nog niet. In januari is er een eerste bijeenkomst met meerdere collega's om te komen tot een kernteam dat LOL concreet gaat uitwerken, draagvlak creëren en vakdocenten erbij betrekken die ruimte aan LOL willen geven binnen hun vak. Wat ik wel weet, is dat er leerlingen nodig zijn die iets willen, die iets kunnen bedenken en de docent overtuigen bij hen aan te sluiten.

AANSLUITING Daarom is een entreprenasium nodig, dat voor deze ondernemende leerlingen zorgt en hen begeleidt. We moeten een groep leerlingen hebben die niet consumptief maar productief gedrag vertoont. Die de school, docenten en andere leerlingen mee op sleeptouw nemen waardoor ze sneller en gemakkelijker gaan leren. En we hebben een team docenten nodig die dit heel graag willen. Aansluiting bij het entreprenasium is van belang om dit alles voor elkaar te krijgen.

VEREISTEN Het entreprenasium vraagt van de docenten die mee willen doen dat ze bereid zijn zichzelf in te brengen en een hecht team te vormen. Ze moeten van hun eilandje afstappen en niet alleen kijken naar kennis en vaardigheden maar ook naar zichzelf. Openheid en veiligheid zijn nodig, zodat je met, door en van elkaar kan leren. Geen competitiesfeer maar een groep die het met elkaar aandurft om samen, met vallen en opstaan, dingen te ontwikkelen. Met elkaar de visie achter LOL deelt en daar volledig achter staat. Als dat er niet van binnenuit is dan krijg je het niet voor elkaar.

MANAGEMENT Maar er is meer nodig dan deze docenten. De betrokken managers dienen de entreprenasium docenten de ruimte te geven en de faciliteiten om hun werk te kunnen doen. Vooral verwacht dat ik dat ze ons stimuleren, ondersteunen en met ons meelevens. Om dit alles voor elkaar te krijgen heb ik moed nodig. En ik kan en wil het niet in mijn eentje doen.

BETROKKENEN Hoe het entreprenasium moet worden ingevoerd daar ben ik zelf ook nog niet uit. Dat moet ik met mijn team bepalen. En met de initiatiefnemers doorspreken. De specifieke situatie op een school bepaalt sterk hoe je het moet invoeren en uitvoeren. Wat al wel duidelijk is dat de leerlingen zelf diegenen moeten zijn die LOL moeten maken. Dat er verder begeleiders nodig zijn die hen daarbij helpen, de intrapreneurs. En we hebben ruimtemakers nodig, de betrokken vakdocenten, die openstaan voor de voorstellen van de leerlingen.

WERKWIJZE Verder is mij duidelijk welke stappen er worden gezet in het LOL maken. Ondernemende leerlingen komen met een idee en geven aan andere LOL-leerlingen de mogelijkheid daarbij aan te sluiten. Met dat idee gaan ze naar de intrapreneur, die hen helpt om het idee te concretiseren en haalbaar te maken. Ook helpt hij hen bij het koppelen van dat projectidee aan (onderdelen) van verschillende vakinhouden. Vervolgens gaan de ondernemende leerlingen onder begeleiding van de intrapreneur plannen opstellen. Vervolgens gaan de leerlingen met deze plannen naar de vakdocenten en vragen welke leerdoelen ze mogen bereiken met het project. Na de deal heeft een ondernemende leerling en de andere LOL-leerlingen die zich erbij aangesloten hebben, de vrijheid om zelf te kiezen de van toepassing zijnde lessen te volgen of niet.

DEAL In de deal wordt ook afgesproken hoe elke leerling het bereiken van de leerdoelen laat zien. Het regelen van zelfevaluatie en tussenevaluatie in een reflectieve vorm is belangrijk. Ze moeten zelf organiseren hoe ze in de gaten houden hoe het gaat en wanneer en hoe ze plannen moeten bijstellen. Intrapreneurs en vakdocenten moeten bereid zijn om gaandeweg het proces een bijstelling van het project en de deal te accepteren. Communiceren is daarbij heel belangrijk want dat doen leerlingen uit zichzelf onvoldoende.

INSPIRATIE Om LOL echt goed van de grond te krijgen is inspiratie, inspiratie en nog eens inspiratie vereist. Wat nu meestal gebeurt is het volgende. Iemand heeft een idee, dat wordt verteld aan de organisatie en dat moet dan in opdracht van het management worden uitgevoerd. Ik ben echter iemand die een visie wil horen en daarmee geïnspireerd wil worden. Als niet alleen het doel maar ook de reden helder is, dan ontstaat er pas energie en creativiteit om problemen die zich aandienen te slechten.

PARADIGMA Voor LOL is in feite een paradigma verandering nodig, Het zal alleen kans van slagen hebben als de docenten die eraan mee gaan doen, dat zelf echt willen. Het is niet hetzelfde in een nieuw jasje maar iets wezenlijks anders. Het is belangrijk dat men zich dat goed realiseert.

EVALUATIE Het plezier dat leerlingen gehad hebben in hun project en wat ze zelf zeggen dat ze geleerd hebben, is voor mij van belang bij het beoordelen of LOL geslaagd is of niet. En dat kunnen heel andere dingen zijn dan bijv. de hoeveelheid Engelse woordjes die zijn toegevoegd aan de woordenschat. Het gaat mij erom dat ze zich ook andere dingen dan het programma hebben eigen gemaakt. Zaken die voor de eigen toekomst vaak veel relevanter zijn. Het meeste leer je door in de fout te gaan. Daarom zie ik het eventueel fout gaan van het project niet gelijk aan het fout gaan van het leren.

STEUN Het entreprenasium staat voor mij gelijk aan LOL maken en LOL maken aan het entreprenasium. Het is daarom van belang dat in mij en anderen de visie daarachter gaat landen. Daartoe moet je steeds weer geïnspireerd worden. Bij mij ging dat door de gesprekken met Rob Slagter en door het lezen van boeken over coaching en de psychologie daarachter e.d..

UITWISSELING Anderen moeten zelf vaststellen wat zij nodig hebben. Dat daartoe een stimulerende omgeving vereist is, staat voor mij vast. Het is dus goed dat je elkaar regelmatig ontmoet en ervaringen deelt, ook met mensen uit andere entreprenasia. En dat je elkaar kunt bellen als je ergens tegen aanloopt. Ik zou bijvoorbeeld wel video-opnames willen zien hoe het op een andere school gaat.

RAADGEVING Als laatste wil ik mijn collegae meegeven om zelf aan coaching en begeleiding te doen. Uiteraard wil ik daar op termijn zelf een bijdrage in gaan leveren als professioneel supervisor. Maar los daarvan vraagt ontwikkelingsgericht coachen veel meer dan een truc of consultatie. Je moet bereid zijn naar jezelf te kijken en jezelf te ontwikkelen. Daarom vraagt de implementatie tijd. Neem deze tijd want het entreprenasium is niet iets wat je zomaar doet.

COLOFON

Publicatie van de Stichting Entreprenasium

Inhoud en vormgeving

Rob Slagter

met medewerking van

Sander Schelwald
Fenneke Feijen
Mariëlle Janssen
Annelie Volgers

Fotografie

Brigitte van der Tuuk

Uitgave

Juli 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Entreprenasium ®

© Copyright Stichting Entreprenasium, 2013